

2011 – Anul omagial al Sfântului Botez și al Sfintei Cununii
Taina Botezului în teologia Sfinților Părinți răsăriteni
Preot dr. CRISTIAN BOLOȘ

“Mărturisesc un Botez spre iertarea păcatelor”
(Articolul al X-lea din Crezul Ortodox).

Sfânta Scriptură constituie izvorul și suportul întregii teologii. Sfinții Părinți ai Bisericii au aprofundat Sfânta Scriptură, interpretând-o într-o manieră teologică și științifică, ținând cont de toate progresele înregistrate în epocă. Părinții și scriitorii bisericești se vor dovedi apărători ai creștinismului și promotori fervenți ai dreptei credințe în Iisus Hristos. Ei au impresionat atât prin profunzimea cugetării lor, cât și printr-o trăire autentică, vie a credinței în Dumnezeu, arătând că numai concordanța dintre gândire, cuvânt și faptă poate asigura cu succes impunerea creștinismului în societatea contemporană lor.

Lucrarea de față își propune să evidențieze modul în care Sfinții Părinți răsăriteni au tratat Taina Botezului, demonstrând cu argumente solide faptul că Botezul este începutul vieții în Hristos și temelia colaborării omului cu harul lui Dumnezeu în noua viață începută acum.

I. Botezul – temelia colaborării omului cu harul dumnezeiesc

Botezul reprezintă prima Taină a Bisericii lui Hristos, prin intermediul căreia se revarsă asupra primitorului harul lui Dumnezeu, aducând iertarea păcatelor. Este, totodată, o condiție absolut necesară intrării în Împărăția Cerurilor, așa cum reiese fără echivoc din convorbirea Mântuitorului Iisus Hristos cu Nicodim: “Adevărat, adevărat zic ție: de nu se va naște cineva din apă și din Duh, nu va putea să intre în Împărăția lui Dumnezeu” (Ioan III; 5). Sfântul Chiril al Ierusalimului numește această Taină *baia Botezului*¹ și *baia renașterii*². El exclamă: “Mare lucru este Botezul! Preț de răscumpărare pentru cei robiți, iertare păcatelor, renaștere sufletului, haină luminată, pecete sfântă care nu se poate strica, car către cer, desfătare a paradisiului, pricinuitoare al Împărăției, harismă a învierii”³.

Botezul este prima dintre cele șapte Sfinte Taine, dând numele lui Hristos oricărui nou botezat (numele de creștin), introducându-l sau încorporându-l în Trupul Domnului, Biserica. Metodiul de Olimp spune că Biserica, asemenea unei mame, este cea care se află în dureri și naște pe cei care se botează; prin Botez, în fiecare om se naște în chip spiritual Hristos. Cei care s-au botezat în Hristos, prin transformarea adusă de Duhul, au devenit hristoși, Biserica fiind cea care îi transformă prin puterea cuvântului. Este necesar ca în sufletele celor renăscuți să se imprime cuvântul adevărului⁴. O dată cu Botezul începe viața în har, sufletul dobândind puterea de a se avânta spre Dumnezeu. Harul divin se dă cu adevărat celor înnoiți prin Taina Botezului și „nu există nicio îndoială că Dumnezeu e de față în Taina aceasta”⁵, susține vehement Sfântul Grigorie de Nyssa.

Domnul a instituit Botezul ca Taină înainte de înălțarea Sa la cer, după Jertfa Sa de bunăvoie pe Cruce, dând Apostolilor următoarea poruncă: “...mergând, învâțați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh” (Matei XXVIII; 18-19), precizând că: “Cel ce va crede și se va boteza se va mântui; iar cel ce nu va crede se va osândi” (Marcu XVI; 16). Creștinii se consacră lui Dumnezeu prin Taina Botezului, subliniază Sfântul Iustin Martirul și Filozoful⁶. Botezul a fost și este poarta de intrare în Biserică și condiția primirii celorlalte Taine. Creștinii

primelor veacuri ale creștinismului erau conștienți de acest lucru și vor acorda momentului încreștinării lor respectul și solemnitatea cuvenite. Faptul că se botezau la o vârstă mai înaintată demonstrează că erau conștienți de ceea ce se întâmplă cu ei și trăiau la maximum intensitatea lepădării de păcat și a începutului unei vieți noi cu Hristos. De multe ori, Botezul cu apă era urmat de cel prin sânge, având în vedere persecuțiile care au cutremurat Biserica. În pofida acestora, Biserica a rezistat prin sacrificiul celor consacrați prin Taina Botezului, adică al creștinilor, și prin puterea dăruită de întemeietorul ei, Iisus Hristos.

Botezul creștin se săvârșește prin afundarea de trei ori în apă, în numele Sfintei Treimi, însemnând moartea noastră pentru păcat, îngroparea împreună cu Hristos în moarte, prin Botez, și învierea împreună cu El la o viață nouă, potrivit Sfântului Apostol Pavel: “Au nu știți că toți câți în Hristos Iisus ne-am botezat, întru moartea lui ne-am botezat? Deci ne-am îngropat cu El, în moarte, prin botez, pentru ca, precum Hristos a înviat din morți, prin slava Tatălui, așa să umblăm și noi întru înnoirea vieții; căci dacă am fost altoiți pe El prin asemănarea morții Lui, atunci vom fi părtași și ai învierii Lui” (Romani VI; 3-11). Sfântul Ioan Damaschin arată că noi, conform cuvântului Domnului, ne botezăm în numele Sfintei Treimi și astfel suntem învățați mărturisirea în Tatăl și în Fiul și în Sfântul Duh, un Dumnezeu în trei ipostasuri sau persoane, iar cei care n-au fost botezați în Sfânta Treime trebuie rebotezați. Ne botezăm în Sfânta Treime pentru motivul că avem nevoie de Sfânta Treime spre menținerea și dănuirea noastră; este cu neputință să nu fie împreună cele trei persoane treimice, fiindcă Sfânta Treime este nedespărțită⁷.

Viața noastră a fost mântuită și se va mântui prin apă⁸, întrucât noi suntem „filtrați prin Botez”⁹, zice Clement Alexandrinul. Sfântul Chiril al Ierusalimului subliniază faptul că Botezul se săvârșește prin apă, care nu este însă una obișnuită; prin rugăciunile săvârșite este invocat harul Duhului Sfânt, ce îi conferă materiei respective (apei) o putere de sfințire¹⁰. Dacă omul are o structură dihotomică, curățirea primită prin Taina Botezului este și ea îndoită: atât sufletească, prin puterea Duhului Sfânt, cât și trupească, prin apa ca atare. Harul se dă prin apă, nu printr-un alt element pentru că “apa este mare lucru și cel mai nobil dintre cele patru elemente care sunt în lume. Apa este începutul lumii, iar Iordanul, începutul Evangheliilor... Prin baia apei în cuvântul lui Dumnezeu se eliberează lumea de păcate”¹¹. Este interesantă paralela pe care o face aici Sfântul Chiril al Ierusalimului. Într-adevăr, la începutul creației, aflăm că pământul era netocmit și gol, iar Duhul lui Dumnezeu Se purta deasupra apelor (Facere I; 2). Fără apă nu există viață. Dacă lumea începe cu apa, la fel, propovăduirea Evangheliei Împărăției Cerurilor are ca punct de plecare momentul Botezului Domnului în Iordan, prilej cu care lumea are posibilitatea să-L identifice pe Fiul lui Dumnezeu întrupat în persoana lui Iisus din apă și să sesizeze existența unui Dumnezeu întreit în persoane. La fel, fiecare persoană trebuie să interpreteze Botezul ca fiind temelia vieții în Hristos, a unei vieți ce incumbă responsabilitate și misiune evanghelică, un început al unei *evangelii proprii*, ca fiind baza pe care trebuie să clădească, colaborând cu harul dobândit atunci.

Botezul este în același timp o moarte și o înviere: o moarte a omului vechi al păcatului și o înviere a omului nou, la o viață nouă cu Mântuitorul, caracterizată prin sfințenie, deoarece harul Duhului Sfânt se pogoară peste cel botezat, ștergând pata păcatului. Prin Botez, factor unificator, devenim frați întreolaltă, un singur trup, îmbrăcându-ne în Hristos: “Căci, câți în Hristos v-ați botezat, în Hristos v-ați îmbrăcat. Nu mai este iudeu, nici elin; nu mai este rob, nici liber; nu mai este parte bărbătească și parte femeiască, pentru că voi toți una sunteți în Hristos Iisus” (Galateni III; 27-28). Sfântul Grigorie Palama arată că noi “cu toții suntem frați, născându-ne prin Botez și prin harul cel dumnezeiesc. Așa precum trupul este unul singur, dar mădulare are multe, iar toate mădularele unui trup, deși sunt multe, un singur trup sunt, tot așa este și Hristos. Căci într-un Duh

noi toți ca un singur trup am fost botezați. Așadar, fraților, una este baia nașterii celei din nou și dumnezeiești, una credința, una nădejdea, unul Dumnezeu peste toți și pentru toți și în toți, Care ne adună într-Însul prin dumnezeiască iubire, făcându-ne mădulare ale Sale și mădulare unii altora”¹².

Sfântul Vasile cel Mare spune că pentru desăvârșirea vieții spirituale este necesară imitarea lui Hristos nu numai prin blândețe, smerenie și mărinimie, ci și prin moarte. Omul imită moartea Sa prin faptul că se îngroapă împreună cu El prin Botez¹³, acesta fiind momentul în care el rupe orice legătură cu trecutul păcătos și începe o viață nouă, ca membru al Bisericii: “dacă nu treci prin apă, n-ai să scapi de amara tiranie a diavolului. Cum ai să te reîntorci în paradis fără să fii pecetluit prin Botez?”¹⁴ Lucrarea harului dumnezeiesc asupra omului începe la Botez, desfășurându-se pe măsură ce omul înaintează în vârstă și în împlinirea poruncilor divine.

Botezul poate fi comparat, fără exagerare, cu o înviere, care precede înfierea. Prin harul învierii omul este introdus în harul înfierii. Necesitatea Tainei Botezului derivă din căderea omului în păcatul strămoșesc, scrie Sfântul Teofan Mărturisitorul¹⁵ în consonanță cu toți Sfinții Părinți. Taina Botezului este absolut necesară tuturor oamenilor pentru mântuire, fiindcă prin intermediul acesteia se iartă păcatele personale (dacă persoana botezată este mai în vârstă) și păcatul strămoșesc. Pedepsa păcatului comis în Eden este moartea, după cuvintele Sfântului Apostol Pavel: “De aceea, precum printr-un om a intrat păcatul în lume și prin păcat moartea, așa și moartea a trecut la toți oamenii, pentru că toți au păcătuțit în el (în Adam)” (Romani V; 12). Sfântul Grigorie de Nyssa zice: “după cum începutul morții s-a făcut la început printr-un singur om și de aici s-a transmis apoi la întregă firea omenească, tot așa și începutul învierii trece de la unul la toată omenirea”¹⁶. Ortodoxia respinge dogma scolastică despre păcatul originar transmis prin Adam la toate generațiile, ca un fel de defect genetic. Originea păcătoșeniei cuiva se află în sine însuși, în voința coruptă, căzută, care îl împiedică să facă binele. Ceea ce am moștenit de la Adam nu este vinovăția, ca și consecința a păcatului său în Eden; dacă se poate vorbi despre o moștenire, ea trebuie înțeleasă ca o moștenire a mortalității: moartea a trecut la toți oamenii, pentru că toți păcătuiesc¹⁷.

Renașterea omului în Domnul se face prin Botez. Sfântul Maxim Mărturisitorul afirmă că “Botezul face moartă aplecarea voinței noastre spre plăcerile vieții de dragul virtuții și ștergând petele de pe conștiință, omorâm de bunăvoie înclinarea voii noastre către cele ce se văd”¹⁸. Păcatul strămoșesc este desființat, iar harul lui Hristos se sălășluiește în sufletul celui botezat, care începe o viață nouă, caracterizată prin încercarea de a evita păcatul și prin străduința susținută de a săvârși virtutea, binele și voia lui Dumnezeu. Omul simte acum dorința vie de a umbla “întru înnoirea vieții” (Romani VI; 4), pentru că “baia Botezului este începutul și temeliea vieții în Hristos”, spune Sfântul Nicolae Cabasila¹⁹.

În ceea ce privește timpul potrivit pentru administrarea Tainei Sfântului Botez, Sfinții Părinți sunt de părere că aceasta se poate face la orice vârstă. În primele secole ale creștinismului, catehumenii erau pregătiți într-un mod extrem de serios pentru primirea Tainei Botezului, motiv pentru care primitorii Botezului erau persoane mai în vârstă. Însă, au fost botezați și copii, precum ne asigură Sfânta Scriptură (cf. Fapte X; 44, XVI; 15, 33, I Corinteni I; 16), fiindcă toți oamenii se nasc cu păcatul strămoșesc. În ziua de azi, Botezul se administrează de regulă copiilor, pentru ei credința fiind mărturisită de către nași, care devin părinți spirituali. Vorbind despre Botezul copiilor, Sfântul Vasile cel Mare scrie că “acea scufundare întreită simbolizează cele trei zile cât a stat Mântuitorul în mormânt. Nici n-ai putea scufunda copilul de trei ori fără să-l și scoți afară din apă tot de atâtea ori”²⁰. Tăierea-împrejur, la care face referire Vechiul Testament, preînchipuie Botezul oamenilor indiferent de vârstă (copii și adulți). Potrivit Sfântului Ioan Gură de Aur, tăierea noastră

împrejur, adică harul Botezului, vindecă fără de durere, fiindu-ne pricinuitor a mii de bunătăți și umplându-ne pe toți cu harul Duhului Sfânt. Nu este un timp anumit când îl putem primi; această tăiere împrejur, nefăcută de mână omenească, o putem primi și când suntem mici de tot și când am crescut mari și când suntem bătrâni²¹. O hotărâre a Sinodului din Cartagina, din anul 418, spune: „Cel ce neagă necesitatea Botezului copiilor celor nou născuți să fie anatema”²².

A primi Botezul, consemnează Sfântul Nicolae Cabasila, înseamnă să te naști întru Hristos, să începi o viață nouă sau să fii adus la viață din nimic. Botezul, începutul viețuirii noastre în Hristos (a celei terestre și a celei cerești), este considerat: „zi a numelui” – pentru că în această zi omul este născut din nou și pecetluit pentru o nouă viețuire, iar sufletul său, care până atunci n-avea nicio formă și nicio rânduială, își ia forma și conținutul; „luminare” – întrucât aduce viața cea adevărată și-l face pe om să fie cunoscut de către Dumnezeu, îl apropie de lumină și-l îndepărtează de răutățile întunericului; „harismă” – fiindcă aduce nașterea cea după Duh, fiind un dar de la Dumnezeu; „ungere” – deoarece zugrăvește pe sufletul noului botezat chipul lui Hristos, Care S-a uns pentru noi. Taina Botezului întipărește în om pecetea lui Hristos, fiindcă ungerea făcută cu îngrijire asupra tuturor părților trupului arată pe alesul Domnului, pe care-l face asemenea lui Hristos, îi dă o formă creștină și-i rămâne ca o pecete adevărată²³.

II. Omul cade în păcat și după Botez. Lupta cu păcatul

După primirea Tainei Botezului omul se angajează pe un drum ascendent spre Dumnezeu, străduindu-se în săvârșirea binelui și în evitarea răului. Însă, acest urcuș neîntrerupt spre Cer este presărat cu multe încercări, așa că omul poate să cadă, cedând – prin libertatea de voință cu care este împodobit – tentației provocată de păcat. Că omul cade în păcat și după Botez, ne-o spune cu elocvență Sfântul Simeon Noul Teolog: „Botezul nu ia de la noi libertatea voinței și puterea de a ne hotărî prin noi înșine, ci abia el ne dăruiește libertatea, ca să nu fim stăpâniți silnic și fără să vrem de diavolul. De aceea, după Botez, atârână de noi fie să stăruim de bunăvoie în poruncile lui Hristos, Stăpânul nostru, în Care ne-am botezat, și să umblăm pe calea celor poruncite de El, fie să ne abatem de la această cale dreaptă, întorcându-ne prin faptele rele la potrivnicul și vrăjmașul nostru, diavolul”²⁴.

Prin Botez, Duhul Sfânt așezându-Se în noi, alungă păcatul. Însă, “baia sfințeniei” nu anulează libertatea noastră de voință, posibilitatea noastră de a alege binele sau răul, de a colabora cu Dumnezeu sau nu în procesul mântuirii. Ca atare, credinciosului i se impune să poarte cu maximă atenție o luptă acerbă împotriva alunecării sufletului în satisfacerea exagerată a unor poftes, generate de slăbiciunile fizice ale trupului²⁵. Referitor la acest aspect, Sfântul Marcu Ascetul arată că după administrarea Botezului stă în libertatea de voință a omului persistența în păcat sau stăruința în bine, în faptele cele bune: “Sfântul Botez este desăvârșit, dar nu desăvârșește pe cel ce nu împlinește poruncile, căci credința stă nu numai în a fi botezat în Hristos, ci în a împlini poruncile Lui. Că o dată ce ne-am îngropat cu El prin Botez, ne-a ridicat și ne-a așezat împreună cu Sine în cele cerești... Chiar dacă suntem ținuți sub păcat și după Botez, aceasta nu se întâmplă din pricină că el ar fi nedesăvârșit, ci pentru că nesocotim porunca și ne alipim de plăceri de bunăvoie. Omul se întoarce cu voia sa liberă la păcat, ca un câine care vine la vărsătura sa, pentru că nici Botezul, nici Dumnezeu, nici Satana nu silesc voia omului... Poruncile lui Hristos, cele date după Botez, sunt o lege a libertății”²⁶.

Chiar dacă la Botez firea omului se îmbracă cu haina Hristos (sau în om pătrunde Hristos cu puterea Lui de viață), după aceea creștinul va simți atât influența binefăcătoare a lui Dumnezeu, cât

și sugestia, procuratoare de plăceri imediate, a diavolului, precum am menționat. Însă, atât puterea potrivnică, cât și harul divin îndeamnă, dar nu constrâng. Aici, spune Sfântul Macarie Egipteanul²⁷, intervine libertatea de discernământ a credinciosului, care are puterea de a rezista cu fermitate tentațiilor, făcându-se următor al Domnului, nădăjduind să dobândească frumusețea Raiului care îl așteaptă. Sfântul Grigorie de Nyssa susține că după ce omul a fost curățit la Botez trebuie să se mențină ferm pe calea împărătească, neabătându-se la dreapta sau la stânga, ca nu cumva să-și murdărească picioarele de noroi. Cel care și-a dezlegat odată prin Botez încălțămintele și și-a spălat picioarele, a lepădat o dată cu încălțăminte toată întinăciunea pământească și noroiul plăcerii²⁸, ajungând chiar la mortificarea trupului, întrucât s-a înmormântat împreună cu Hristos prin Botez, făcându-se mort vieții²⁹ materiale.

Fără Botez suntem în afara Bisericii și în afara lui Hristos. Taina Botezului ne unește cu Domnul și ne transformă în membre ale trupului Său, adică în membre ale Bisericii, al cărei cap este chiar El. Botezul este începutul unirii cu Iisus Hristos, prin el fiind scoși din sfera existenței adamice și ridicați în sfera existenței lui Hristos. Nu mai suntem robi ai păcatului, ci ai lui Hristos³⁰.

III. Caracteristicile vieții celei noi începută prin Botez

Botezul înseamnă renaștere. Prin termenul *renaștere*, Sfântul Chiril al Ierusalimului nu înțelege renașterea trupurilor, ci renașterea duhovnicească a sufletului. Trupurile se nasc prin părinți în această lume, pe când sufletele se nasc prin credință³¹. Este mare harul botezului³², întrucât îl dezbracă pe omul cel vechi dimpreună cu faptele lui³³, înnoindu-l de la cele vechi la cele noi³⁴. Totodată, Botezul este Taina care ne ridică la rangul de fii ai lui Dumnezeu. Nu numai că are ca efect iertarea păcatelor, dar ne aduce și înfierea, fiind o actualizare a vieții Domnului în viața fiecărei persoane, o participare la jertfă. Jertfa de pe Cruce a Mântuitorului poate fi privită ca un tip al Botezului sub un aspect dublu: apa și sângele care s-au revărsat din coasta Sa la răstignire vestesc atât Botezul omului prin apă, cât și Botezul sângelui, de care se vor împărtași toți cei care își vor da cu bucurie viața pentru credința în El³⁵.

Harul pătrunde în om la Botez, "sfânta baie"³⁶, dar se actualizează prin colaborarea noastră cu el în timpul vieții. "Cel ce se botează, a dezbrăcat pe omul vechi și se înnoiește, născându-se de sus prin harul Duhului"³⁷, spune Sfântul Atanasie. Această renaștere șterge păcatul, dar nu anulează putința omului de a păcătui. Botezul este desăvârșit, precum am afirmat anterior, dar acest fapt nu constituie neapărat o realizare ulterioară a unei vieți desăvârșite de către cel botezat. Dacă viața este o luptă cu noi înșine, cu firea noastră înclinată spre plăcere, cu diavolul care ne ispitește, harul ne dă imboldul de a săvârși faptele cele bune, de a învinge tot ceea ce încearcă să ne doboare, având mereu vie încrederea în ajutorul lui Dumnezeu. Harul, provenind de la Dumnezeu, ar putea cu ușurință să acapareze și să conducă voința umană numai spre bine. Dacă s-ar întâmpla așa, meritul omului ar fi practic inexistent, iar mântuirea ar reprezenta o răsplătă nevrednică de activitatea lui, întrucât el nu s-ar putea decide în nicio privință. Conlocuirea și conlucrarea activă dintre har și libertate, după Botez, în ființa omului, demonstrează caracterul desăvârșit al Tainei Botezului. Sfântul Grigorie Teologul consemnează: "Dumnezeu nu m-a zidit Dumnezeu, ci m-a zidit în așa fel, încât să fiu cu gândul plecat și într-o parte și în alta (și înspre cer, ca suflet, și înspre pământ, ca trup); pentru aceasta m-a sprijinit cu tot mai multe întărituri, dintre care, pentru oameni este și harul Botezului... care este pecete a lui Dumnezeu, alungătorul răutăților, pecete pentru copii, însă pentru vârstnici el este medicament și cea mai bună pecete, ce curge din dumnezeiescul izvor, al dătătorului de lumină Hristos. Comună este la toți baia cea curățitoare a Botezului mântuitor al

muritorilor”³⁸. Dacă Botezul este comun tuturor oamenilor, înseamnă că și harul este universal, el pogorându-se asupra tuturor celor care vor să îl primească și să îl valorifice prin fapte bune.

Botezul este împletit cu Taina Sfântului Mir și cu Taina Sfintei Împărtășanii. Pecetea primită în acel moment va fi semnul distinctiv al creștinului în lume, o dovadă elocventă a faptului că el este un ostaș al Duhului Sfânt, înrolat în armata Domnului, angajat în lupta împotriva păcatului și a răului din viață: “ați ajuns unși pentru că ați primit antitipul Sfântului Duh; vi s-a dat ungera, antitipul Aceluia prin Care a fost uns Hristos. Acesta este Sfântul Duh”, afirmă Sfântul Chiril al Ierusalimului³⁹. Abia după ce am fost învredniciți cu ungera cu Sfântul Mir, ne numim creștini; acum renașterea noastră este confirmată și de numele pe care-l purtăm. Înainte de a fi învredniciți de acest har, propriu vorbind, nu eram vrednici de acest nume, ci eram încă pe cale de a ajunge creștini⁴⁰. În final, Domnul Iisus Hristos Se împarte, prin Sfânta Împărtășanie, ca o sămânță, tuturor celor botezați, potrivit unui plan al harului, și Se contopește cu trupul creștinilor, pentru ca această unire cu Trupul cel nemuritor să permită omului să participe și el la nesticăciune⁴¹.

Precum am remarcat, Părinții Bisericii au arătat viața creștină se caracterizează prin strădanie, prin dinamism, printr-o mișcare continuă, printr-un urcuș neîntrerupt spre desăvârșire, spre îndumnezeire. Omul trebuie să parcurgă integral traseul de la păcat la sfințenie, începând cu Taina Botezului. El trebuie să transforme chipul lui Dumnezeu, după care a fost creat, în asemănarea cu Dumnezeu, spre care a fost adus din neexistență la existență. Omul primește mesajul mântuirii prin intermediul Bisericii. Prin Taina Botezului, săvârșită în biserică și de către Biserică, omul devine creștin, începând o nouă viață cu Hristos. Pe parcursul acestei vieți, creștinul este deplin conștient de rolul mântuitor al Bisericii. El se îndreaptă cu dragoste, credință, nădejde și râvnă spre biserica de zid, spre locașul de rugăciune, în care știe că are posibilitatea să se întâlnească – în mod deosebit – cu Dumnezeu, cu Maica Domnului și cu Sfinții; știe că biserica este locul sfânt și sfințitor în care își poate mărturisi păcatele cu sinceritate și se poate împărtăși cu vrednicie cu Trupul și Sângele Mântuitorului Iisus Hristos; știe că, pătrunzând în biserică, intră de fapt în corabia mântuirii. Totodată, creștinul știe că este un membru activ al Bisericii lui Hristos, al trupului Său. Biserica este trupul lui Hristos, El fiind capul acesteia (Efeseni V; 23). Biserica este adunarea tuturor celor care cred în Hristos, este familia celor botezați în numele Sfintei Treimi, a celor care trăiesc sub ocrotirea Maicii Domnului, a celor care îi au pe Sfinți ca mijlocitori înaintea tronului dumnezeiesc. În Biserică omul își găsește adevărata identitate, simțind că este o persoană (nu un individ) creată după chipul lui Dumnezeu, care tinde spre asemănarea cu El (prin colaborare cu El). De altfel, zice Sfântul Grigorie Taumaturgul, scopul tuturor oamenilor nu este altul decât acela de a ajunge la asemănarea cu Dumnezeu⁴². În Biserică omul simte că este fiu al lui Dumnezeu și frate cu toți cei care îl înconjoară, simte că aparține unei familii, simte că nu este singur pe lume. În Biserică trăim/experimentăm o autentică, reală comuniune cu Dumnezeu și cu semenii; toți alcătuim o familie bazată pe cele mai solide principii, o familie bazată pe iubire, iertare, respect, toleranță, într-ajutorare, bazată pe reciprocitate. În Biserică simțim că Iisus Hristos ne este atât conducător, cât și frate, că este Lumina spre care ne îndreptăm în veșnicie, dar și calea pe care trebuie să mergem spre a dobândi fericirea. Biserica este “laboratorul” în care se lucrează mântuirea sufletelor noastre. Doar prin Biserică/biserică mântuirea este un țel care poate fi atins. În fine, doar făcând parte din împărăția pământească a lui Dumnezeu (Biserica luptătoare) ne putem învrednici să devenim cetățeni ai Împărăției cerești (Biserica triumfătoare). Biserica este poarta spre viața veșnică și fericită, este cea care ne arată și ne învață că mântuirea este în realitate un proces divino-uman.

Note bibliografice

- ¹ Sfântul Chiril al Ierusalimului, **Procateheza sau prologul catehezelor**, în **Cateheze**, carte tipărită cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul B.O.R., trad. din limba greacă și note de Pr. Prof. Dumitru Fecioru, Editura IBMBOR, București, 2003, 2, p. 6.
- ² *Ibidem*, 11, p. 12.
- ³ *Ibidem*, 16, p. 15.
- ⁴ Metodiul de Olimp, **Banchetul sau despre castitate**, în **Sfântul Grigorie Taumaturgul și Metodiul de Olimp. Scrieri**, carte tipărită cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Iustin, Patriarhul B.O.R., studiu introd., trad., note și indici de Pr. Prof. Constantin Cornițescu, Editura IBMBOR, București, 1984, col. PSB, vol. 10, p. 92. Vezi și Sfântul Macarie Egipteanul, **Cele 50 de Omilii duhovnicești**, în **Sfântul Macarie Egipteanul. Scrieri. Omilii duhovnicești**, carte tipărită cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul B.O.R., trad. Pr. Prof. Dr. Constantin Cornițescu, introd., indici și note de Prof. Dr. Nicolae Chițescu, Editura IBMBOR, București, 1992, col. PSB, vol. 34, Omilia a XLIII-a, cap. 1, p. 257.
- ⁵ Sfântul Grigorie de Nyssa, **Marele Cuvânt Catehetic**, în **Sfântul Grigorie de Nyssa. Scrieri. Partea a doua**, carte tipărită cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul B.O.R., trad. și note de Pr. Prof. Dr. Teodor Bodogae, Editura IBMBOR, București, 1998, col. PSB, vol. 30, cap. 34, p. 334.
- ⁶ Sfântul Iustin Martirul și Filozoful, **Dialog cu iudeul Tryfon**, în **Apologeți de limbă greacă**, carte tipărită cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Justin, Patriarhul B.O.R., trad., introd., note și indici de Pr. Prof. Teodor Bodogae, Pr. Prof. Olimp Căciulă, Pr. Prof. Dumitru Fecioru, Editura IBMBOR, București, 1980, col. PSB, vol. 2, Partea întâia, cap. XIV, p. 106.
- ⁷ Sfântul Ioan Damaschin, **Dogmatica**, Ediția a III-a, trad. de Pr. D. Fecioru, Editura Scripta, București, 1993, pp. 154-156.
- ⁸ Herma, **Păstorul**, în **Scrierile Părinților Apostolici**, carte tipărită cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Justin, Patriarhul B.O.R., trad., note și indici de Pr. D. Fecioru, Editura IBMBOR, București, 1979, col. PSB, vol. 1, Vedenia III; 11 (3), 5, p. 236.
- ⁹ Clement Alexandrinul, **Pedagogul**, în **Clement Alexandrinul. Scrieri. Partea întâia**, carte tipărită cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Justin Patriarhul B.O.R., trad., introd., note și indici de Pr. D. Fecioru, Editura IBMBOR, București, 1982, col. PSB, vol. 4, Cartea întâia, cap. VI; 32.1, p. 184.
- ¹⁰ Sfântul Chiril al Ierusalimului, **Cateheza a III-a**, în vol. **Cateheze**, 3, p. 39.
- ¹¹ *Ibidem*, 5, p. 40.
- ¹² Sfântul Grigorie Palama, **Omilia I. Despre pacea obștească**, în **Omilii**, vol. I, apare cu binecuvântarea și cuvântul înainte ale Î.P.S. Nicolae Corneanu, Mitropolitul Banatului, introd. de Părintele Galeriu, trad. din limba greacă de Dr. Constantin Daniel, revăzută de Laura Pătrașcu și stilizată de Răzvan Codrescu, Editura Anastasia, București, 2004, cap. 1-3, pp. 3-5.
- ¹³ Sfântul Vasile cel Mare, **Despre Sfântul Duh**, în **Sfântul Vasile cel Mare. Scrieri. Partea a treia**, carte tipărită cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul B.O.R., trad., introd., note și indici de Pr. Prof. Dr. Constantin Cornițescu și Pr. Prof. Dr. Teodor Bodogae, Editura IBMBOR, București, 1988, col. PSB, vol. 12, XV, p. 49.
- ¹⁴ Idem, **Omilia a XIII-a**, în vol. **Omilii și cuvântări**, carte tipărită cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul B.O.R., trad. din limba greacă veche și note de Pr. Prof. Dumitru Fecioru, Editura IBMBOR, București, 2004, II, p. 237.
- ¹⁵ Sfântul Teofan Zăvorâtul, **Viața lăuntrică**, trad. din limba rusă și note de Elena Dulgheru, tipărită cu binecuvântarea P.S. Părinte Galaction, Episcopul Alexandriei și Teleormanului, Editura Sophia, București, 2000, pp. 10-11.
- ¹⁶ Sfântul Grigorie de Nyssa, **Marele Cuvânt Catehetic**, col. PSB, vol. 30, cap. 16, p. 313.
- ¹⁷ Pr. Prof. Dr. John Breck, **Darul sacru al vieții**, trad. și cuvânt înainte de P.S. Dr. Irineu Pop Bistrițeanul, Editura Patmos, Cluj-Napoca, 2001, pp. 46-48.
- ¹⁸ Sfântul Maxim Mărturisitorul, **Răspunsuri către Talasie. Paharul și Botezul**, în **Filocalia**, vol. 3, trad., introd. și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Membru al Academiei Române, Editura Harisma, București, 1994, p. 127.
- ¹⁹ Sfântul Nicolae Cabsila, **Despre viața în Hristos**, carte tipărită cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul B.O.R., studiu introd. și trad. din limba greacă de Pr. Prof. Dr. Teodor Bodogae, Editura IBMBOR, București, 2001, p. 50.
- ²⁰ Sfântul Vasile cel Mare, **Epistola 236. Către Amfilohie, episcopul de Iconium**, col. PSB, vol. 12, cap. V, p. 491.
- ²¹ Sfântul Ioan Gură de Aur, **Omilii la Facere**, vol. II, în **Sfântul Ioan Gură de Aur. Scrieri. Partea a doua**, carte tipărită cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul B.O.R., trad., introd., indici și note de Pr. Prof. Dumitru Fecioru, Editura IBMBOR, București, 1989, col. PSB, vol. 22, Omilia XL; IV, p. 77.
- ²² Apud Pr. Prof. Dr. Isidor Todoran, Arhid. Prof. Dr. Ioan Zăgărean, **Teologia Dogmatică**, tipărită cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul B.O.R., Editura IBMBOR, București, 1991, p. 333.
- ²³ Sfântul Nicolae Cabsila, *op. cit.*, pp. 49-53.
- ²⁴ Sfântul Simeon Noul Teolog, **Cele 225 de capete teologice și practice**, în **Filocalia**, vol. VI, trad., introd. și note de Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, Editura Humanitas, București, 1997, cap. 89, p. 90.

-
- ²⁵ Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, **Teologia Dogmatică Ortodoxă**, vol. 2, tipărită cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul B.O.R., ediția a doua, Editura IBMBOR, București, 1997, pp. 230-231.
- ²⁶ Sfântul Marcu Ascetul, **Despre Botez**, în **Filocalia**, vol. 1, trad., introd. și note de Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, Membru al Academiei Române, Editura Harisma, București, 1994, pp. 346-347.
- ²⁷ Sfântul Macarie Egipteanul, **Alte 7 Omilii**, în **Sfântul Macarie Egipteanul. Scrieri. Omilii duhovnicești**, carte tipărită cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul B.O.R., trad. Pr. Prof. Dr. Constantin Cornițescu, introd., indici și note de Prof. Dr. Nicolae Chițescu, Editura IBMBOR, București, 1992, col. PSB, vol. 34, Cuvânt despre paza inimii, cap. 12, p. 289.
- ²⁸ Sfântul Grigorie de Nyssa, **Tâlcuire amănunțită la Cântarea Cântărilor**, în **Sfântul Grigorie de Nyssa. Scrieri. Partea întâia**, carte tipărită cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Justin, Patriarhul B.O.R., trad. de Pr. Prof. Dumitru Stăniloae și Pr. Ioan Buga, note de Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, indice: Pr. Ioan Buga, Editura IBMBOR, București, 1982, col. PSB, vol. 29, Omilia a XI-a, p. 265.
- ²⁹ *Ibidem*, Omilia a XIV-a, p. 302
- ³⁰ Mitropolit Nicolae Mladin, **Hristos – Viața noastră sau Asceza și mistica paulină**, ediție îngrijită și prefațată de Pr. Prof. Dr. Ioan Ică, Editura Deisis, Sibiu, 1996, pp. 100, 109.
- ³¹ Sfântul Chiril al Ierusalimului, **Cateheza I**, în vol. **Cateheze**, 2, p. 19.
- ³² Idem, **Cateheza a III-a**, în vol. **Cateheze**, 6, p. 42.
- ³³ *Ibidem*, 7, p. 42.
- ³⁴ Idem, **Cateheza a II-a mistagogică**, în vol. **Cateheze**, 1, p. 347.
- ³⁵ Idem, **Cateheza a XIII-a**, în vol. **Cateheze**, 21, p. 205.
- ³⁶ Sfântul Atanasie cel Mare, **Cuvântul al doilea împotriva arienilor**, în **Sfântul Atanasie cel Mare. Scrieri. Partea I**, carte tipărită cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul B.O.R., trad. din grecește, introd. și note de Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, Editura IBMBOR, București, 1987, col. PSB, vol. 15, XLI, p. 277.
- ³⁷ Idem, **Despre Sfântul Duh, către același Episcop Serapion**, în **Sfântul Atanasie cel Mare. Scrieri. Partea a doua**, carte tipărită cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul B.O.R., trad. din grecește, introd. și note de Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, Editura IBMBOR, București, 1988, col. PSB, vol. 16, XIII, pp. 97-98.
- ³⁸ Sfântul Grigorie de Nazianz, **Poeme dogmatice: Despre Testamente și despre Arătarea lui Hristos**, în vol. **Opere dogmatice**, Editura Herald, București, 2002, pp. 178-179.
- ³⁹ Sfântul Chiril al Ierusalimului, **Cateheza a III-a mistagogică**, 1, în vol. **Cateheze**, p. 351
- ⁴⁰ *Ibidem*, 5, p. 353.
- ⁴¹ Sfântul Grigorie de Nyssa, **Marele Cuvânt Catehetic**, col. PSB, vol. 30, cap. 37, p. 341.
- ⁴² Sfântul Grigorie Taumaturgul, **Discursul Sfântului Grigorie Taumaturgul, adresat lui Origen, în Cezareea Palestinei**, în **Sfântul Grigorie Taumaturgul și Metodiul de Olimp. Scrieri**, col. PSB, vol. 10, cap. XII, p. 30.